

Roztrúsení Slováci „vovene“

Neviem ako vy, ale ja som na podujatí Slovákov usporiadanom v Telekgerendáši cítila ozajstnú spolupatričnosť, i tak mi hlavou preblesla otázka, často kladená nám zahraničným Slovákom: Ste Slovenka či Maďarka? Ak by ste nedokázali jednoznačne odpovedať, rozhodnite sa podľa toho, ktorú hymnu si zvyknete zaspievať, resp. ktorému mužstvu by ste fandili. V dnešnej dobe zmiešaných manželstiev nie je ľahké rozhodnúť sa, ktorú stranu rodiny by ste zo svojho života vylúčili! Ale na Dni Slovákov v Maďarsku sa táto otázka nekládla, účastníci si zaspievali slovenskú aj maďarskú hymnu. Navyše prezentácia Slovákov z celého Maďarska na javisku i pri stánkoch podľa regiónov osvetového oddelenia Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku bola skvelá.

Súčasťou tejto prezentácie súčasného života Slovákov v Maďarsku bola aj oficiálna časť, počas ktorej po ekumenickej bohoslužbe odovzdali vyznamenania Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku „Za našu národnosť“. V tomto roku si ho prevzali: Spevokol Horenka z Kétsoproňa, Anna Bacskaiová z Banačky a Zuzana Oczotová z Terian. Všetkým vyznamenaným gratulujeme.

Akciu svojou prítomnosťou poctili: zástupca mimoriadneho a

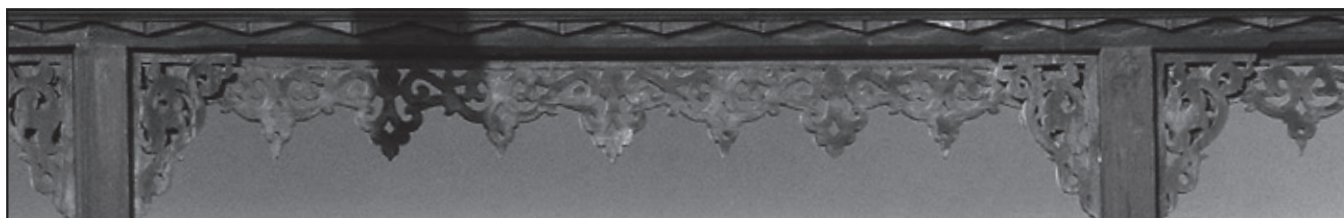
splnomocneného veľvyslanca SR v Maďarsku Marián Varga, slovenský národnostný hovorca v parlamente Ján Fuzik, podpredseda Valného zhromaždenia samosprávy Békéšskej župy Peter Tolnai, predseda Výboru pre spoločenské vzťahy Valného zhromaždenia samosprávy Békéšskej župy Ondrej Mucsi, generálny konzul SR Štefan Daňo, riaditeľ Slovenského inštitútu v Budapešti Gabriel Hushegyi, štátna tajomníčka Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR Romana Kanovská, predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Igor Furdík, vedúci národnostného odboru Ministerstva ľudských zdrojov Anton Paulik, hlavný poradca národnostného oddelenia verejnej výchovy Ministerstva ľudských zdrojov Štefan Kraslán, predseda Únie Slovákov v Maďarsku František Zelman, predseda Organizácie slovenskej mládeže v Maďarsku Ondrej Kiszely, podpredseda Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku Pavel Hlásnik a starosta obce Telekgerendáš František Ránkli.

V Telekgerendáši otvorili i výstavu starožitností z povál miestnych občanov. Hoci ide o pomerne mladú osadu, podarilo sa zhromaždiť bohatú a pestrú zbierku. Úžitkové predmety poukázali na spôsob živo-

ta dediny, spojený hlavne s pestovaním kukurice, ktorá je aj v erbe osady. Každoročne v jeseni sa tu koná Kukuričný festival. Paralelne s výstavou hmotného dedičstva otvoril riaditeľ Slovenského inštitútu v Budapešti Gabriel Hushegyi i výstavu duchovného života Slovákov pod názvom Mílniky Ľudovíta Štúra 1815-1856. Najvýznamnejšie momenty Štúrovho života zhrnul vo svojej prednáške Jozef Demmel. Vernisáž oboch výstav spestril program citarovej skupiny sarvašskej slovenskej školy.

A čo sa mi ešte páčilo? Na podujatí bolo mnoho účastníkov mladšieho, ba aj detského veku! Tak medzi divákmi, ako aj účinkujúcimi. Moderátorky, rodáčky z Dolnej zeme (Miriam Bukran a Katalin Karkus), tiež poukázali na prítomnosť mladšej generácie Slovákov v Maďarsku. Kalendárne obyčaje a sezónne práce na javisku oživil spevácky zbor Rozmarín zo zemplínskej Baňačky, Slovenský folklórny spolok Horenka z Kétsoproňa so sprievodom citarovej skupiny Rosička, Zornica z Jače, tanečná skupina Tešedík zo Sarvaša, folklórna skupina Pannónia z Malej Tarče, kapela Csibaj banda, Pávi krúžok z Kestúca, tanečný súbor Červený mramor z Tardoša a teta Mária Nedeliczká z Veňarca.

red

Frajerčenie na tretej ulici v Čabe

„Milí milovníci slovenského slova, divadelného umenia, drahí priatelia z Dolnej zeme a zo Slovenska. V mene organizátorov: Čabianskej organizácie Slovákov, Slovenskej samosprávy Békešskej Čaby a čabianskeho regiónu osvetárskeho oddelenia Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku a Jókaiho divadla vás v rámci letného festivalu Radničné večery s láskou vítam na dnešnom divadelnom predstavení.“

S osobitnou úctou vítam generálneho konzula SR v Békešskej Čabe pána Štefana Daňa.

Je našou výslovnou snahou a už viacročnou tradíciou, že v rámci Čabianskeho kultúrneho leta oživujeme a sprístupňujeme viac ako storočné (150) tradície dolnozemskeho ochotníckeho divadelníctva, veď naši predkovia už v ranom období existencie považovali za dôležité založiť ochotnícke divadelné súbory, lebo popri tvrdej práci pri skultivovaní svojho nového domova sa potrebovali i zabaviť. Mnohé osady zahráli ročne aj viac predstavení a na vozoch sa herci a diváci vzájomne navštevovali, zabezpečiac slušný repertoár hraného slova, kultúrne a mravne sa pozdvihli, očistili, vypovedali, čo majú na srdci.

Dolnozemske ochotnícke divadelníctvo sa stalo pojmom. Dnes večer si pozrieme veselohru v podaní Kultúrno-umeleckej spoločnosti Zvolen z Vojvodiny, z Kulpína, ktorá má tiež stáročnú minulosť a skvelú, veľmi tvorivú prítomnosť. Vedúcim divadla je Michal Čiliak. Ďakujeme súboru, že prijal naše pozvanie. Pred-

nesie nám ľubostnú drámu Frajerčenie na tretej ulici. Scenár komédie napísal a režisérsky taktovky sa ujal vojvodinský rodák Michal Babiak. Ako literárna predloha komédie mu poslúžil román Choderlosa de Laclosa z obdobia predrevolučného Francúzska Nebezpečné známosti, v ktorom bičoval a kritizoval nemravný lahtikársky život aristokracie. Nuž a ten je plný zvädzania, voľnomyšlienkového života i následného odvrhovania nevinných obetí. Hlavné postavy sa však rýchlo dostávajú do slepých uličiek.

Babiak presadil tento román do dedinského prostredia. Vznikla tak pútavá, uchvacujúca, jemne erotická komédia, ktorá osciluje v eticko-vzťahovom zvätku súčasného sveta, počas celého predstavenia núti diváka rozmýšľať a klásť si otázky. Jej hlavnou témou je láska vo všetkých svojich podobách. Láska, ktorá môže byť čistá, nevinná, úprimná, ale aj pokrytecká, falošná, neúprosne krutá.

Hra je plná flirtu, podvodu, lahtikárstva, zvädzania nevinných obetí. Hlavné postavy sa však dostanú do pasci (klepca), vbehnú do slepých uličiek, ktoré vytvárajú svojimi hrami. Aj preto divák zostáva v napätí až do konca, prežíva naraz katarzný zážitok a príjemnú voľnočasovú zábavu.

K dnešnému predstaveniu vám prajem príjemný kultúrno-umelecký zážitok.“

Michal Lászik

Také slová odznegli pred predstavením vojvodinského slovenského divadla KUS Zvolen z Kulpína v čabianskom Theatrum Jókaiho divadla. V horúčavej teplote ovzdušia zvýšila téma i výkony hercov. Po predstavení bola v Dome slovenskej kultúry, kde sme mohli privítať aj skupinu z košickej univerzity, spoločná zábava pri harmonike a slovenských piesňach. Na druhý deň divadelná skupina navštívila evanjelický kostol, ktorý je nositeľom odkazu našich slovenských predkov, a odcestovala na Slovensko, aby svoju hru v réžii Michala Babiaka predstavila v materskej krajine.

Čabianske výtvarné tábory so Slováckmi z materskej krajiny

Výtvarníci

Pod vedením Lászlóa Lonovicsa funguje v Čabe „Békéstáji Művészet-társaság” (Umelecká spoločnosť okolia Békés), ktorá každoročne usporadúva Medzinárodný umelecký plenér v Békešskej Čabe. V tomto roku oslávil svoje jedenáste narodeniny. Tábora sa zúčastňujú miestni a zahraniční umelci. Paleta je pestrá tak z generačného, ako i z odborného hľadiska. Stretávajú sa tu docenti umeleckej fakulty s jej absolventmi. Prezentujú sa tu rôzne žánre umeleckej tvorby. v tomto roku sa

v Čabe medzi 18. - 25. júlom zišli: Anna Osadniková a Witold Zaberát (Tarnowskie Góry, Poľsko), Bica Natalia Veronicát, Duduleanu Laura Dorina a Nica Alexandra (Rumunsko), **Štefan Balázs a Radoslav Repický** (Slovensko), miestni: Attila Fazekas, János Gnant, Debora Eszter Simon, Mihály Szeverényi a János Várkonyi.

23. júla sme mali možnosť zoznámiť sa s nimi i my. Na hlavnom námestí Čaby predstavili účastníci plenéru verejnosti rôzne výtvarné techniky. Tu vytvorené obrazy do-

stalo do daru mesto Békešská Čaba, kým diela vyhotovené počas plenéru boli vystavené v Múzeu Mihálya Munkácsyho. Na vernisáži privítal umelcov a hostí Juraj Ando, riaditeľ múzea, a v mene mesta notár Dr. Vendel Bacsa. Kunsthistorička Hajnalka Ván zhodnotila tvorbu z odborného hľadiska. Slova sa ujal aj László Lonovics, hlavný organizátor. Vyzdvihol hlavný cieľ podujatia, ktorým je odborná výmena skúseností. Krátky film z predošlých tvorivých rokov odhalil, kto sa odkiaľ kam dostal a akým je tvorcom.

Remeselníčky

V júli nás nesmierne potešila návšteva **Márie Slezákovvej** z Martina, ktorá dlhé roky chodí do Čaby. Táto ľudová umelkyňa pravidelne navštevuje tábor, ktorý organizuje Spolok ľudového umenia Békešskej župy, ale napr. v r. 2003 so skupinou občianskeho spolku Pôvabnica Turca vystavovala svoje krásne čipky v Dome slovenskej kultúry. Naša spolupráca v poslednom období z neznámych dôvodov oslaba, no dúfame, že týmto letným stretnutím to napravíme. V tomto roku nám pani Slezáková predstavila nové členky martinskej čipkárskej skupiny, ktoré priviedla do tábora. Jej stopa a duša tu ostala aj po odchode v podobe čipiek a publikácie Tajomstvá liptovskej čipky. Ďakujeme!

Občianske združenie Pôvabnica Turca so sídlom v Martine je dob-

rovoľné neziskové združenie s regionálnou, celoštátnou a zahraničnou pôsobnosťou. Predchodcom OZ Pôvabnica Turca bol Klub paličkovaní pri Turčianskom osvetovom stredisku v Martine, ktorý bol založený 6. marca 1996 a mal 24 členov. OZ Pôvabnica Turca vzniklo pretransformovaním Klubu paličkovaní a jeho činnosť sa začala registráciou na Ministerstve vnútra SR v Bratislave dňa 21. januára 2000.

Náplňou činnosti združenia je zachovávanie tradičných kultúrnych hodnôt – tvorba paličkovanej čipky prostredníctvom organizovania praktických kurzov paličkovaní pre záujemcov o ľudovú tvorbu.

Počas celého roka sa jeho členky zúčastňujú kultúrneho života a spoločenských akcií, prezentujú svoje práce a predvádzajú paličkovaní v regióne Turiec (Martin, Valča,

Turčianske Kľačany, Necpaly, Blatnica a pod.). Navštevujú aj zahraničné podujatia – Békešská Čaba, Londýn, Vamberk. Svoj rozhlad si neustále rozširujú nadväzovaním kontaktov predovšetkým na výstavách alebo cez vlastné aktivity.

Združenie ponúka pomôcky na paličkovaní (rámy), organizuje kurzy od začiatočníkov až po techniky liptovskej čipky a vydáva publikácie. Viac informácií nájdete na webovej stránke: www.povabnica-turca.org

HK.

Predstavenie dolnozemskej slovenskej kultúry žiakom

Z iniciatívy Slovenskej samosprávy Békešskej župy sa vo Veľkom Bánhe-
deši uskutočnil Slovenský národopisný
tábor. Zúčastnilo sa na ňom 26 žiakov
z Telekgerendáša, Čabasabadi, Čabačú-
da, Kétsoproňa, Kondoroša a Kardoša,
pripojili sa k nim aj miestni školáci.

Pod odborným vedení učiteľky
ľudového tanca Eriky Baloghovej

Szatmárióvej saoznámili so sloven-
skými ľudovými hrami a tanečnými
motívmi Dolnej zeme. Každé pred-
poludnie sa venovali hre na citare,
učili sa nové piesne. Ani popoludní
neleňovali. Denne spoznali nejakú
pamätihodnosť obce, pracovali v re-
meselníckej dielni, a nechýbala ani
návšteva kúpaliska.

V rámci jednodňového výjazdu
sme navštívili komlóšskych Slová-
kov. Členovia slovenského klubu
nás vítali miestnymi slovenskými
gastronomickými pochúťkami. Po-
núkli nám guláš a „kvasienke”. Náš
tábor sa uskutočnil s podporou Mi-
nisterstva ľudských zdrojov.

ET

Slovenská mládežnícka akadémia

Keďže vlnajší tábor mal skutočne veľký úspech, tak sa aj
tento rok zrealizoval v poradí už tretí ročník Slovenskej mlá-
dežníckej akadémie v Sarvaši. Spočiatku bola akadémia len
sprievodnou akciou väčšieho podujatia - Dolnozemskeho
pohára, no už v minulom roku sa osamostatnila. Medzi pri-
hlásenými sa dali nájsť všetci, od študentov stredných škôl
cez vysokoškolákov až po mladých pracujúcich. Takéto ši-
ré spektrum mládeže prišlo z Békešskej Čaby, Slovenského
Komlóša, Budapešti, Mátraszentimre a Čabasabadi. Na konci
tábora tvorili všetci jeden veľký a zohratý tím. Jedna z účast-
níčok, Andrea Kissová, to zosumarizovala do tejto vety:

„Tu sa naozaj nemusíš báť toho, že by si prišla ku niekomu
s priateľským objatím, a to objatie by ostalo neopätované.”

Celý tábor nie je len o získavaní vedomostí a udržiava-
ní tradícií, ale tiež o ďalšom rozvoji slovenskej komunity.
v tomto duchu bol naplánovaný veľmi pestrý program, v kto-
rom nechýbala ani prehliadka kostola a vidieckeho domu,
kde nás predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy Anna
Frankó a učiteľka slovenskej školy Csicselyné Korbely Zsu-
zsanna čakali s novými informáciami a najmä so super chu-
tnými tvárožníkmi. Na vyčlenenom projektovom dni, ktorý
zorganizoval András Kiszely, sme rozmyšľali nad novými
projektmi a vypracovali sme predbežné plány. Zosypala sa
sprška nových nápadov. Niektoré z nich sa začali realizovať
hneď po skončení tábora. Účastníci akadémie si mohli po-
zrieť divadelné predstavenie pod holým nebom a po skon-
čení predstavenia mali dokonca možnosť nakuknúť za kulisy.
Neskôr sa mohli zúčastniť i na slávnosti „Dni mesta Sarvaš”
v Cervinusovom divadle im predstavili spôsob fungovania
tamojšieho kina a divadla. Šéfredaktorka Ľudových novín
Eva Fábíánová pripravila úlohy, ktoré ich nútili rozmyšľať.
Medzi nimi bolo napríklad kreatívne písanie a tiež slovné
hračky. Na zahriatie mozgových závitov sa začalo najprv
v maďarčine a následne všetci prešli do slovenského jazyka.
Účastníci Slovenskej mládežníckej akadémie zhotovovali
rozličné surrealistické fotky, z ktorých následne museli po-
skladať a vytvoriť nejaký príbeh. Základ tvorili ich vlastné fo-
tografie a k nim náhodne priradených niekoľko slov. Vďaka
„tanečnému domu” Milana Krčsmériho mládež neostala ani
bez zdravého telesného pohybu.

Počas veľkých horúčav všetci trávili voľný čas na pláži a
vo vode. Nemuseli ani ďaleko chodiť, keďže po minuloroč-
ných pozitívnych skúsenostiach mala akadémia svoj hlavný
stan pri rieke Kereš. Samozrejme boli také, čo využili túto
príležitosť na získanie letného odtieňa pokožky, a teda sa po-
hodlne slnili. Aby sa ozaj nikto nenudil, tak boli pripravené
aj spoločenské hry, napr. Solo, či športové aktivity, veslova-
nie a hádzaná. Počas piatich dní trvania tábora sa zlepšili ja-
zykové a komunikačné schopnosti účastníkov.

Posledné dni sa niesli v znamení narodeninovej oslavy.
Priatelia prekvapili oslávenca narodeninovou tortou a bla-
hoželaniami. Na konci tábora mnohí prisľúbili svoju účasť i
na budúci rok. „Mne sa veľmi páčilo, boli rôzne fakultatívne
programy, ktoré boli ozaj zaujímavé. Samozrejme jedenie
tvárožníka sa mi páčilo najviac. Veľmi dobre som sa cítila
a podľa môjho názoru to tak cítia aj ostatní.” - povedala na
konci tábora Daniella Kesjárová, ktorá sa zúčastnila na tejto
akcii prvýkrát.

Všetci dúfame, že Slovenská mládežnícka akadémia nás
budúce leto prekvapí opäť niečím novým.

Miriam Bukran

Navždy nás opustil výskumník Ondrej Krupa. Česť jeho pamiatke!

Zase sme o jedného menej!
na počesť ^{ch.} O. Krupu

Zaspali na večnosť
oči veselé!
Tam odišiel
muž, otec, starýotec
priateľ, známy
odkiaľ mieto cesta
späť!
Vždycky rýchlo
má koniec
ľudský vek!
Človek, pracuje
putuje
zápasí s časom!
Chce zyskať
uspechy trvalé!
Doby sú
mnohorázi klamlivé!
Ale ciele majú
svoje vernosti vábive!
Bol si vzorom
plný elánom.
Skumal si minulosť
venovanú pravdy!
Vôľa podstatu
spomienkam zažni!
Vo srdciach aj v rozlúčke

ako ctihodný muž
nám každému
zostanes!
Nech ti bude
zem ľahka!
Veď aj v cintorine
aj tam za porozumenie
bojuješ!
Večna česť Tvojej pamiatky!

Tótkomlós, 2015. 07. 21

Ľudovik Dolhosenský

Predstavenie dolnozemskej slovenskej kultúry žiakom

01. aug. Slávnostná spomienka a kladenie ven- cov na počesť čabianskeho pešieho plu- ku č. 101 z 1. svetovej vojny, spolupráca so Spolkom ochranárov mesta (účasť: ČOS a miestna slovenská samospráva) 07.-09. aug. Deň melónov v Medeši 08.-09. aug. Stretnutie slovenských dolnozemských učiteľov (projekt dolnozemskej dohody) v Báčskom Petrovci (účasť: Edita Pečeňo- vá z Čaby) 14. aug. Slovenský folklórny festival v Banke (účasť: Slováci z Telekgerendáša) 14.-16. aug. Po gotickej ceste – výlet čabianskych Slo- vákov na Slovensko	13. aug. Prezentácia výročnej publikácie mesta Hradište a jeho družobných kontaktov v čabianskej Áchimovej sieni 15. aug. Deň jabĺk v Čabasabadi, spoluprá- ca s družobnou osadou Hradište Slovenský festival v Eleku 16.-20. aug. Slovenské ľudové remeselníctvo – tábor pre deti z Dolnej zeme v rumunskom Nadlaku (z Čaby 12 účastníkov) 20. aug. IV. Národnostný folklórny festival v Két- šoproni, spolupráca s družobnou obcou Hriňová (Čabianska ružička z Čaby) 22. aug. Gastronomický deň v Slovenskom Ko- mlóši so slovenským divadelným predsta- vením z Brezna (hostia z Čaby)

Za našu národnosť

1997

Alt Gyula
Keleczki Rozália
Krizsán Ferenc
Novák Imre
Chlebniczki János

1998

Ancsin Pálné
Antal György
Orliczki Károly
Hankó András
Majernyikné Piroška

1999

Jakab Mária
Crnecska Anna
Lopusnyi András
Miklya Béláné
Hemerka Gyula

2000

Blasko Mihály
Mária Mencerová
Zana Mária
Pedagogický zbor sarvaškej školy
Pávi krúžok v Mlynkoch

2001

Mata Mihály
Riba Etelka
Dr. Antal Mihály
Karol Wlachovský
Pávi krúžok v Kestúci

2002

Molnárné Gizella
Varga Mária
Nagy Mária
Kormos Sándor
Pávi krúžok vo Fizéri

2003

Alt Gyula
Szivek József
Tanečný súbor Červený mramor v Tardoši

2004

Skupina zachovávajúca tradície vo Ve-
ňarci
Dr. Gyivicsán Anna
Danis József

2005

Lami István
Papucsek Gergely
Ženský spevokol v Číve

2006

Fuhl Imre
Kondacs Anna
Hrivnák Mihály
Tanečný súbor Komlós

2007

Szilágyiné Suba Éva
Bielik György
Pávi krúžok v Santove

2008

Mótyán Tibor
Petro László
Tanečný súbor Brána v Orosláni

2009

Pedagogický zbor čabianskej školy
František Križan
Völgyesiné Pribisin Katalin

2010

István Anna
Láska Pál a manželka Judit†, Veňarec
Folklórna skupina Lipa, Budapešť

2011

Anna Molnárová, bývalá učiteľka sloven-
činy v Čanádalberti a v Pitvaroši
Ženský spevácky zbor Rozmarín, Baňačka
Mária Žiláková, docentka z Budapešti

2012

Slovenský národnostný pávi krúžok, Fizér
Veronika Árendášová, pedagogička
v Tardoši
Katarína Maruzsová Šebová, rodáčka
zo Slovenského Komlóša, profesorka

2013

Alžbeta Hornoková Uhrinová, doktorka
filozofie z Békešskej Čaby
Mária Holodová, Baňačka
Slovenský národnostný spevácky zbor
Malej Huty

2014

Judita Kaszalová Szabadová, Alkár
Michal Lászik, Čaba
Organizácia slovenskej mládeže v Ma-
ďarsku

Mesačník Slovákov Békešskej Čaby a okolia

Vydavateľ: Čabianska organizácia Slovákov
Za vydávanie zodpovedajú
predseda ČOS Michal Lásik
a konateľka Hajnalka Krajcovicsová
(redaktorka Čabäna)
Adresa redakcie:
Dom slovenskej kultúry
5600 Békešská Čaba, Námestie Kossutha 10
Tel., fax: (66) 321-771, (66) 441-750
www.slovak.hu
E-mail: szlovakhaz@gmail.com
Fotografie: Redakcia
Sadzba, grafická úprava, tlačiareň:
Progresszív Nyomda Kft.,
Békéscsaba, Erkel u. 2.
Náš mesačník vychádza bezplatne,
v náklade 500 výtlačkov, s finančnou podporou
Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí
ISSN 1588-3256